

Lausuntopyyntö LVM/321/13/2014

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän (YTR) Harvaan asutun maaseudun verkoston sekä Maaseudun maankäyttö ja infrastruktuuri -verkoston lausunto yksityistielain uudistamistarpeita koskevasta selvitysmiehen raportista

Suomi on Euroopan maaseutumaisimpia maita: tuoreen kaupunki-maaseutuluokituksen mukaan Suomen maapinta-alasta yli 95 prosenttia on maaseudeksi luokiteltavaa aluetta. Suomen yksityisteistä suurin osa sijaitsee maaseudulla. Siksi kysymys yksityisteistä ja niiden tulevaisuudesta on myös oleellinen maaseutupoliittinen kysymys. Maaseudulla myös teiden tilanne on monin paikoin kriittinen erityisesti kelirikon aikaan, joten asia vaatii vakavaa huomiota.

Raportti tunnistaa hyvin maaseudun moninaisuuden eli kaupunkien läheisen maaseudun, ydinmaaseudun ja harvaan asutun maaseudun, sekä niiden erilaiset tarpeet liikunnan suhteen. Tämä on hyvä pohja onnistuneen raportin laatimiselle tästä aiheesta. Erinomaista on, että jo esipuheessa tunnistetaan ja todetaan yksityisteiden kansallisen merkityksen olevan kasvussa erityisesti biotalouden vuoksi.

Selvitysmies ei halua esittää julkisen tuen kasvattamista. Kuitenkin biotalouden kansallisen toteutumisen yhtenä pääedellytyksenä on saada puuraaka-ainetta metsästä, ja siinä suuressa roolissa ovat metsäautotiet ja muut yksityistiet. Autoilla liikummahdollisuuden turvaaminen on myös asukkaiden turvallisuus- sekä palvelujen saatavuuskysymys. Lausunnon antajien mielestä esimerkiksi valtionavustusta yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen on kasvatettava, avustus on palautettava vähintään vuoden 2011 tasolle eli 23 miljoonaan euroon. Vuoden 2015 avustuksen suuruus (5 miljoonaa euroa) ei ole riittävä. Avustuksen kasvattaminen lisäisi myös tasa-arvoa eri alueilla asuvien kesken, kun paine kuntien myöntämille avustuksille vähenisi. Tällä hetkellä on suurta vaihtelua kuntien kyvyssä tukea yksityisten pitoa.

Jokamies-oikeuksiin ei saa tulla rajoituksia. Säännöllisestä ja yritystoimintaan perustuvasta yksityistienkäytöstä voi tien omistaja kerätä käyttömaksuja, mutta jokamiesoikeuteen perustuva käyttö on oltava vapaata jatkossakin (marjastaminen, sienestäminen, metsästäminen, kalastaminen, retkeileminen ja luontokuvaaminen).

Seuraavilla sivuilla on vastauksia lausuntopyynnössä esitettyihin tarkempiin kysymyksiin.

Tulisiko asemakaava-alueen yksityisteiden asemasta ja tienpitovastuista säätää nykyistä selkeämmin?

Lähtökohtana tulisi entistä selvemmin olla asemakaava-alueiden tienpitovastuun olevan kuntien tehtävä.

Kannatatteko raportissa esitettyä yksityisteiden toiminnallista luokittelua, mitä käyttökohteita näkisitte luokittelulle ja mitä hyötyjä tai haittoja luokittelun käyttöönottoon voisi mielestänne liittyä?

Luokittelua voidaan pitää lähtökohtaisesti kannatettavana. Luokittelua voidaan käyttää määrittäessä tieltä edellytettävää palvelutasoa, kuten esimerkiksi maitokuljetusten reittejä tai koulukyytien käyttämien teiden kunnossapitotarvetta arvioitaessa. Toinen käyttömahdollisuus voisi olla tiestöjä koskevan tiedon digitalisoiminen ja sen tarjoamat mahdollisuudet esimerkiksi navigaattoreiden kartta-aineistoon syötettävien tietojen kokoamisessa.

Tulisiko laissa säätää valtiolle ja kunnalle mahdollisuus tai velvollisuus tietyissä tilanteissa olla tiekunnan osakkaana ja olisiko silti edelleen säilytettävä kuntien oikeus hoitosopimusten tekemiseen?

Mahdollisuus valtion ja kuntien tieosakkuuteen pitäisi olla olemassa. Esimerkiksi tasoristeysten tai maanteiden liittymien poistamisen yhteydessä syntyy kilometrien pituisia yksityisteitä, joiden hoito- ja kunnossapitovastuu jää muodostettavan tiekunnan harteille. Yksityisten kustannusvastuusta voi muodostua kohtuuton, vaikka järjestely johtuu yksinomaan valtion väylien tarpeista.

Kannatatteko raportissa esitettyä valtionavustusten yhdistämistä?

Byrokratian vähentämisen pitäisi olla lähtökohta kaikessa säädösvalmistelussa, mutta eri avustusmuotojen yhdistäminen johtaisi todennäköisesti avustusten yhteismäärän vähenemiseen. Täytyy myös muistaa, että metsätalouden tarpeisiin keskittyvien avustusten tarve tulee kasvamaan merkittävästi biotalouden kasvun myötä.

Tarvitaanko muutoksia tien käyttöoikeuksiin ja tienkäyttömaksuja koskeviin kysymyksiin?

Tieyksiköinnin perusteista olisi säädettävä laissa.

Mikäli avustusten taso ei tule nousemaan, tulee laissa varautua tienkäyttömaksujen nykyistä laajempaan keräämiseen. Maksuvelvollisuuden ensisijaisuudesta ja maksumenettelyistä tulisi siten säätää laissa. Maksuvelvollisuus ei kuitenkaan ole lähtökohta, koska maaseutua ei voida sulkea muusta yhteiskunnasta. Lähtökohtana tulee olla yksityisteiden avustusten varmistaminen ja tärkeimpien yksityisteiden pitäminen näin avoimena kaikille liikkujille. Jokamiehen oikeudet eivät saa vaarantua. Suomessa on tähdättävä yksityisteidenkin pysymiseen vapaassa käytössä.

Miten tehostaisitte ja helpottaisitte yksityisteiden hallinnointia - olisiko nykyistä laajemmat tiestökunnat ratkaisu ja tulisiko myös mahdollistaa toimivaltuuksien laajentaminen esimerkiksi jäte-, vesi- tai energiakysymyksiin?

Tulevassa, uudistetussa yksityistielaisissa on tärkeää, että tieosuuskunnan on tulevaisuudessa mahdollista hallinnoida muutakin infrastruktuuria, kuten internetyhteyksiä, vesihuoltoa tai jätehuoltoa. Tämä yhdistäminen säästää niin yksityisten kuin julkistenkin toimijoiden resursseja maaseudun infrastruktuuria ylläpidettäessä ja kehittäessä.

Kannatatteko tiekuntahallinnolle vaihtoehtoista osakaskuntahallintoa?

Osakaskuntahallintoa olisi syytä selvittää, mutta pienten tiekuntien hallinnolle tulee varmistaa kevyen ja helpon hallinnointimallin käyttömahdollisuus myös tulevaisuudessa.

Tulisiko kuntien tielautakunnat säilyttää vai voitaisiinko toimitustehtävät ja muutoksenhakuasiat siirtää esimerkiksi Maanmittauslaitokseen?

Maanmittauslaitokselle siirtäminen varmistaisi yksityistieasioiden ammattimaisemman käsittelyn. Erityisesti muutoksenhakuasteena toimiva kunnallinen tielautakunta on oikeusturvan kannalta kyseenalainen järjestely.

Mitä muita raportissa esitettyjä tai muutoin yksityisteihin liittyviä asioita haluaisitte kommentoida?

Tällä hetkellä tietoja yksityisteistä ja tiekunnista keräävät omista näkökulmistaan muun muassa Maanmittauslaitos, ELY-keskukset, Suomen metsäkeskus sekä kunnat. Nämä erilaiset rekisterit eivät kohtaa, joten kokonaiskuva teiden kunnosta ja perusparannustarpeista puuttuu. Lainsäädännön uudistamistyön yhteydessä pitäisikin miettiä tahoja, joka kokoaisi ja ylläpitäisi yksityisteihin liittyvää tietoa.

Selvitysmies esittää sivulla 4, että ”tarvitaan useampivuotinen käytännön yksityistienpidon kehittämishanke.” Tätä voi lämpimästi kannattaa, jotta käytännön konkreettiset kokemukset, tarpeet ja ongelmat välittyvät tulevaan lainvalmisteluun. Jo käynnissä olevat aihepiirin hankkeet kannattaa myös ottaa huomioon.

Kajaanissa 16.4.2015

Tarja Luukkari

Erityisasiantuntija

Harvaan asutun maaseudun verkosto

Vaasassa 16.4.2015

Heli Siirilä

Erityisasiantuntija

Maaseudun maankäyttö ja infrastruktuuri-verkosto